

از گوشه و کنار

● ترجمه و یکدستی

در سپتامبر ۱۹۹۵ در کتابخانه ورتمبرگ در شهر اشتوتگارت آلمان یک انجیل جیبی کشف شد که تاریخ چاپ آن ۱۵۱۹ است. صاحب نظران معتقدند این انجیل که به زبان لاتین است به مارتین لوتر تعلق داشته است. در صفحات این انجیل یادداشتهایی به چشم می خورد حاکی از آن که نویسنده قصد داشته انجیل را به زبان آلمانی ترجمه کند. امروزه نقش ترجمه مارتین لوتر از انجیل در نهضت اصلاح مذهبی و در تحول زبان آلمانی بر بسیاری از افراد پوشیده است. لوتر برای آنکه ترجمه اش کاملاً قابل فهم باشد از متداولترین واژه‌های گویشهای مختلف آلمانی استفاده کرد و این واژه‌ها را یکدست در ترجمه خود به کار برد.

مطلب فوق بخشی از متن یک تبلیغ تجاری است. هدف این تبلیغ معرفی مجموعه‌ای از ابزار ترجمه (TRADOS) است که به کمک کامپیوتر از آن استفاده می‌کنند. با یکی از این ابزارها می‌توان به سادگی همان کاری را کرد که لوتر با زحمت بسیار قادر به انجام آن شد و آن یکدست کردن اصطلاحات و کلمات متن است.

2. 25. 70:

Ad galatas:

parvuli: sub elementis mundi etiamus ser- dicit scriptura? Ecce ancillam et filium
vientes. Et vbi venit plenitudo tempo- eius. Non enim heres erit filius ancille cum
nisi deus filium suum factum ex muliere suo libere. Itaque fratres non sumus an-
factum sub lege: ut eos qui sub lege erant cille filij: sed liberi: quia libertate nos christi
redimeret: ut adoptionem filiorum recti- sus liberavit.

per enim. Quoniam autem estis filij dei-
nisiit deus spiritu filij sui in corda vestra
stra claudens: abba pater. Itaque si non
est servus: sed filius: quia filius et heres
per deum. Sed tunc quidem ignorantes
vobis qui natura sunt dei servabaris
Nunc autem cum cognoveritis deum: in
nisi cognovistis a deo: quomodo conyer-
simini iterum ad infirma et egenia ele-
menta: quibus denovo servieruntis? dico
observatis et menses et tempora et annos
Timeo ne forte sine causa laboraverim
in vobis. Estote sicut ego: quia et ego li-
beratus est: non enim spiritu et...

1104 //
B
vobis vivit
vobis
vobis

debitor est universis legibus facienda. Eius
cuati estis a christo: qui in lege iustificamini:
a gratia excidistis. Non enim spiritu et...

● پروفیسور سیدنی گرین بام درگذشت

پروفیسور سیدنی گرین بام، دستور نویس، محقق و طراح پیکره‌های زبانی در سن ۶۶ سالگی درگذشت. گرین بام در اواسط دهه ۱۹۵۰ پس از اخذ لیسانس در رشته زبان عبری کار معلمی را در مدرسه‌ای در لندن آغاز کرد. وی با حضور در کلاسهای شبانه به طور پاره وقت توانست در رشته زبان ادبیات انگلیسی ادامه تحصیل بدهد. در همین دوره بود که گرین بام به زبان انگلیسی از دوران قدیم تا عصر حاضر علاقه محققانه پیدا کرد. در سال ۱۹۶۴ گرین بام زیر نظر پروفیسور راندلف کرک در یونیورسیتی کالج لندن، مطالعه و تحقیق در مورد کاربرد زبان انگلیسی را آغاز کرد. تجارب گرین بام در مقام معلم مدرسه او را به این اعتقاد رسانده بود که دستور زبان باید به زبان ساده و قابل فهم برای دانشجو نوشته شود. نتیجه این اعتقاد دو کتاب است با نامهای

A University Grammar of English (1973)

A Student's Grammar of the English Language (1990)

در سال ۱۹۸۳ گرین بام به یونیورسیتی کالج بازگشت و به جای استاد خود راندلف کرک بر کرسی زبان و ادبیات انگلیسی تکیه زد و سرپرستی طرح *The Survey of the English Usage* را به عهده گرفت. با ماشینی شدن این طرح، گرین بام با فن تجزیه اجزای کلام بوسیله کامپیوتر آشنا شد و در دهه ۹۰ از این فن در انجام طرح بزرگی که ابتکار آن از خود او بود بهره جست. گرین بام علاقه زیادی به گونه‌های مختلف انگلیسی داشت و با هر نوع ابهام و پیچیدگی بی دلیل در کاربرد زبان مخالف بود. وی در سال ۱۹۹۰ از تدریس کناره گرفت تا فرصت بیشتری برای پرداختن به طرح مورد علاقه خود یعنی ساختن پیکره زبانی بین‌المللی انگلیسی (ICE) پیدا کند. هدف این طرح ساختن یک پیکره زبانی متشکل از یک میلیون کلمه است که ۱۸ گونه عمده زبان انگلیسی را دربرمی‌گیرد. از این پیکره می‌توان در تألیف انواع دستور زبان استفاده کرد. گرین بام قبل از مرگ در تکمیل بخش انگلیسی بریتانیایی ICE فعال بود.

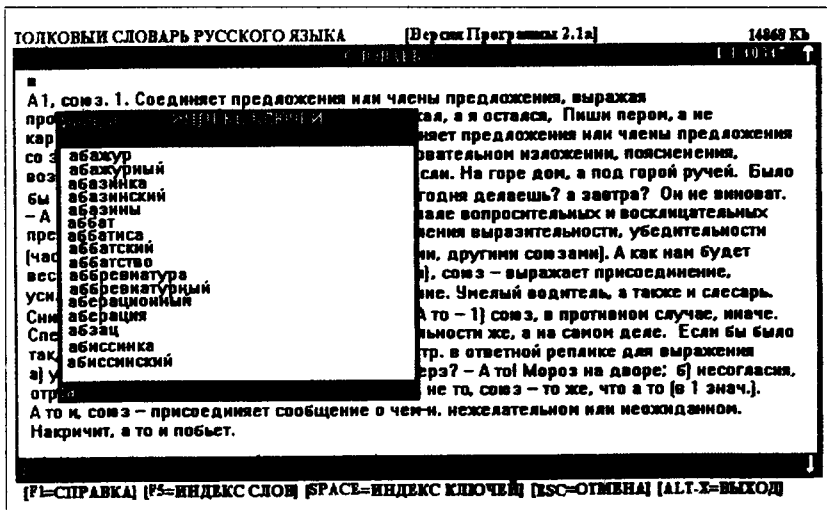
● فرهنگ کامپیوتری تک‌زبان روسی به بازار آمد

اخیراً نسخه کامپیوتری فرهنگ تک‌زبان روسی به بازار آمده است. در این فرهنگ، زبانی که در طراحی و توضیح لغات به کار رفته، تماماً روسی و به خط سیریلیک است. پیوست به فرهنگ کتابچه‌ای است که به دو زبان روسی و انگلیسی تهیه شده و نحوه نصب فرهنگ روی کامپیوتر و سایر اطلاعات لازم را توضیح می‌دهد. همچنین همراه دیسکتهای نصب، دیسکتی است که به کمک آن کامپیوتر حروف سیریلیک را تشخیص می‌دهد. به کمک این فرهنگ می‌توان اطلاعاتی را جستجو کرد که با فرهنگ غیرکامپیوتری انجام آن ممکن نیست. جستجو دو حالت دارد: "جستجوی کلمه" و "جستجو از طریق کلمه اصلی". در حالت اول کامپیوتر کلیه مواردی را که کلمه بخصوصی در فرهنگ به کار رفته روی صفحه ظاهر می‌کند. در حالت دوم محقق از طریق کلمه اصلی یک عبارت یا اصطلاح می‌تواند مدخلی را که آن کلمه در آن به کار رفته بیابد. معلمان، دانشجویان، محققان، نویسندگان، مترجمان،

فرهنگ‌نویسان و حتی علاقه‌مندان جدول متقاطع می‌توانند از این فرهنگ استفاده کنند. جستجو در این فرهنگ به گونه‌ای طراحی شده که جستجوگر می‌تواند با استفاده از نشانه‌های منطقی "و"، "یا"، "ته" و "؟" به معنی "یک حرف خاص" و "•" به معنی "هر حرف"، انواع کلمات را جستجو کند (برای مثال کلماتی که با حرف یا حروف خاصی شروع یا ختم می‌شوند). اشکال این فرهنگ این است که با برنامه "ویندوز" قابل استفاده نیست، اما تهیه کنندگان فرهنگ وعده کرده‌اند که در نسخه بعدی این تقیصه را رفع کنند. قیمت این فرهنگ ۱۵۰ دلار است. علاقه‌مندان برای تهیه فرهنگ یا کسب اطلاعات بیشتر درباره آن می‌توانند با آدرس زیر مکاتبه کنند:

e-mail: 73023.629@compuserve.com

Tel & fax: 795 205 75 25

● طرحی برای بهبود کیفیت و یکدست کردن برنامه‌های تربیت مترجم در اروپا

در اروپا طرح جامعی به نام POSI با هدف ایجاد هماهنگی در برنامه‌های تربیت مترجم دانشگاهها در دست اجراست. چگونگی این طرح موضوع سمیناری است که بزودی برگزار خواهد شد. یکی از اهداف سمینار این است که برنامه‌های تربیت مترجم در همه کشورهای اروپا نه تنها یکدست شود بلکه با نیازهای دنیای حرفه‌ای ترجمه نیز سازگاری یابد.

مجری طرح سازمانی است به نام ETP متشکل از نمایندگان انجمنها و شرکتهای مختلفی که به نوعی با ترجمه سروکار دارند: انجمنهای مترجمان و مترجمان حضوری، مدارس ترجمه، شرکتهای ترجمه، سازمانهای بین‌المللی ترجمه و غیره. از همه دانشگاهها و مؤسسات تربیت مترجم در سراسر اروپا خواسته شده است که نمایندگانی به کنفرانس اعزام کنند.

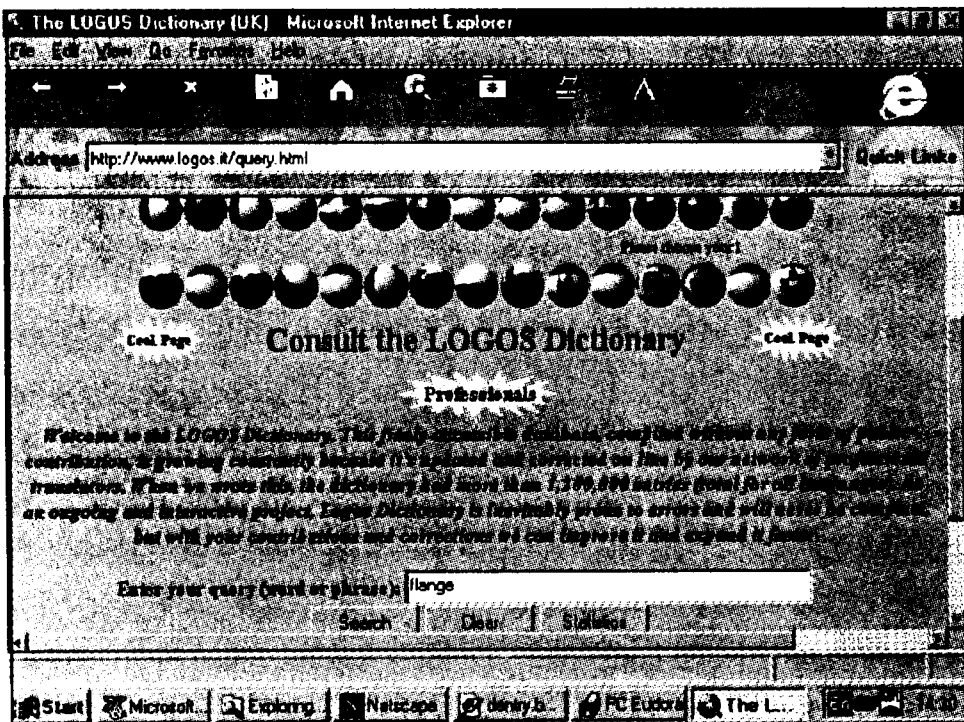
نقطه شروع طرح، بیانیه انجمن مترجمان آلمان بود که در سال ۱۹۸۶ منتشر شد. یکی از اهداف این بیانیه تعریف قابلیت‌های مطلوب مترجم حرفه‌ای بود. علاوه بر این، بیانیه منعکس‌کننده نظرات مترجمان در زمینه محتوای مطالب آموزش داده شده در کلاسهای ترجمه بود. در این بیانیه از مترجمان حرفه‌ای در جهت بهبود کیفی آموزش ترجمه و منطبق کردن آن با نیازهای واقعی دنیای حرفه‌ای ترجمه استمداد شده است. بیانیه بلافاصله پس از انتشار با استقبال بسیار روبرو و به چندین زبان ترجمه شد. جان گراهام که خود رئیس بخش ترجمه یکی از شرکتهای بزرگ ترجمه در آلمان است در این زمینه می‌گوید: "در اوایل دهه ۸۰ سطح کیفی فارغ‌التحصیلان ترجمه که وارد دنیای حرفه‌ای ترجمه می‌شدند بسیار پایین بود و این باعث نارضایتی شدید شده بود به طوری که مسئولان ترجمه چندین شرکت صنعتی در آلمان در پی حل مشکل برآمدند." اولین جلسه نمایندگان شرکتهای ترجمه در ۱۹۸۱ تشکیل شد و حاصل این جلسات بیانیه سال ۱۹۸۶ بود. پس از آن کمیته‌ای تعیین شد تا برحسب اجرای مفاد بیانیه نظارت کند. همین کمیته بود که با الهام از مطالب مطرح شده در طرح پیشنهادی کمیسیون اروپا با عنوان Multilingual Information Society (این طرح قرار است به زودی جهت تصویب به مجمع وزیران اتحادیه اروپا تسلیم شود) تصمیم گرفت در بیانیه تجدید نظر کند به طوری که بیانیه نیازهای ترجمه در کلیه کشورهای اروپایی را برآورده سازد. برخی از دلایل تجدید نظر در بیانیه عبارت است از وحدت دو آلمان، تأکید بیشتر بر کامپیوتر به عنوان ابزار ترجمه و اهمیت فزاینده واژگان فنی.

● فرهنگ لغت زنده

تا شما این مقاله را بخوانید، حجم "فرهنگ لغت زنده" کلی افزایش یافته است. فرهنگ لغت زنده عنوانی است که به یک فرهنگ کامپیوتری متعلق به شرکت ترجمه لوگوس مستقر در ایتالیا اطلاق می‌شود. علاوه بر هزار مترجم رسمی لوگوس، روزانه به طور متوسط هزار نفر به این فرهنگ مراجعه می‌کنند. به این دلیل است که فرهنگ لوگوس از حیث روز آمد بودن و دامنه لغات در نوع خود بی نظیر است. در ابتدا این فرهنگ با داشتن یک میلیون و دویست هزار مدخل بانک اصلی اصطلاحات لوگوس بود، اما از سال گذشته از طریق اینترنت ([HTTP: IWWW.LOGOS.IT](http://iwww.logos.it)) عموم مراجعه کنندگان می‌توانند به رایگان به آن دسترسی پیدا کنند.

مدخلهای فرهنگ به ۳۰ زبان دسترس پذیر است. مراجعه کننده نخست از طریق انتخاب پرچم ملی در صفحه اصلی، زبان مورد نظر را انتخاب می‌کند و بعد اصطلاح یا عبارتی را که در پی معنی آن است تایپ می‌کند. نتیجه جستجو بلافاصله بر صفحه ظاهر می‌شود. مراجعه کننده می‌تواند اصطلاحی را که در فرهنگ لغت نمی‌بیند به آن اضافه کند و یا اگر با معادل پیشنهادی برای اصطلاحی موافق نیست، می‌تواند معادل جدیدی پیشنهاد کند.

وقتی مراجعه کننده معادل جدید یا مدخل جدید اضافه می‌کند، نام او ثبت می‌شود و در جلوی نامش دو علامت سؤال ظاهر می‌شود و تا زمانی که معادل پیشنهادی به تصویب هیئت واژه شناسان لوگوس نرسد دو علامت سؤال همچنان باقی می‌ماند. در حال حاضر روزانه به طور متوسط ۱۰۰۰ مورد

صفحه اصلی فرهنگ لغت لوگوس

افزایش مدخل یا تغییر معادل پیشنهاد می‌شود. اگر معنی یا معادل اصطلاحی در فرهنگ موجود نباشد، صفحه‌ای باز می‌شود. در این صفحه این شعار به چشم می‌خورد: "به ما کمک کنید تا بتوانیم به شما کمک کنیم." در این صفحه مراجعه‌کننده هر سوالی را که در مورد واژگان دارد مطرح می‌کند و از دیگر مراجعه‌کنندگان کمک می‌طلبد.

آنچه تا کنون گفتیم در مورد فرهنگ واژگان عمومی لوگوس بود. برای استفاده از فرهنگ واژگان تخصصی لوگوس که زمانی در انحصار مترجمان شرکت لوگوس بود مراجعه‌کننده نخست مشخصات حرفه‌ای خود را وارد و سپس رایگان از آن استفاده می‌کند. یکی از اشکالات فرهنگ لوگوس این است که افراد بسیاری از سراسر جهان از آن استفاده می‌کنند. در نتیجه گاه جستجو با تأخیر بسیار صورت می‌گیرد. در حال حاضر شرکت لوگوس طرحی در دست دارد که بتواند تأخیر را تا حد امکان کاهش دهد.

سوالی که شاید برای همه مطرح باشد این است که چرا استفاده از فرهنگ لوگوس رایگان است. مدیر لوگوس در پاسخ به این سؤال می‌گوید: "ما به هر حال مجبوریم این کار را برای خودمان انجام

بدهیم، پس چرا دیگران از ثمره آن بهره نبرند. ما چهار متخصص واژه‌شناس در شرکت داریم که کار آنها بررسی واژگان و تصویب معادلهاست. چه اشکال دارد که اینان واژگان پیشنهادی مراجعه کنندگان را نیز بررسی و احیاناً تصویب کنند. البته فایده این کار برای لوگوس وجهه‌ای است که کسب می‌کند. مدیر لوگوس می‌گوید: "ما مایلیم که نه تنها مشتریان ما بلکه همه مراجعه کنندگان به این فرهنگ بدانند که ما یک شرکت ترجمه مثل دیگر شرکت‌های ترجمه نیستیم."

شرکت لوگوس به زودی نسخه‌ای محدودتر از فرهنگ خود را که فقط شامل سه زبان می‌شود از طریق اینترنت در اختیار عموم می‌گذارد. در نسخه جامع از اوایل ماه می زبان ژاپنی نیز اضافه شده است. متخصصان لوگوس در حال حاضر در پی اضافه کردن زبانهای عربی و عبری به فرهنگ لغت هستند.

● کتب جدید در زمینه ترجمه

سنت جروم نام یک شرکت انتشاراتی مستقر در منچستر است که فقط در زمینه ترجمه فعالیت می‌کند. این شرکت که مدیر آن خانم مونایکر است در سال جاری، علاوه بر انتشار فصلنامه *The Translator*، شش کتاب تحت عنوان کلی *Translation Theories Explained* (زیر نظر آنتونی پیم) و یک کتاب در زمینه جناس و ترجمه منتشر کرده است که در اینجا به اختصار آنها را معرفی می‌کنیم. علاقه‌مندان می‌توانند به طرق زیر با این شرکت تماس بگیرند:

St. Jerome Publishing, 2 Maple Road West, Brooklands, Manchester, M23 9HH, UK

Fax: +44 161 905 3498

<http://www.mcc.ac.uk/stjerome>

۱- *Traductio: Essays on Punning and Translation* (زیر نظر درک دلاباستینا. ۲۸ پوند یا ۴۵ دلار).

هیچ چیز به اندازه جناس یا بازی با کلمه تفاوت میان زبانها را نشان نمی‌دهد. وجود جناس بیانگر آن است که ثبات معنایی توهمی بیش نیست. در ترجمه جناس است که خط میان ترجمه و اقتباس کمرنگ می‌شود. جناس نه تنها توان مترجم را محک می‌زند بلکه دیدگاههای نظریه پردازان ترجمه را نیز به مبارزه می‌طلبد.

در این کتاب آرای برخی از صاحب نظران ترجمه در زمینه جناس و نیز آرای محققانی از دیگر حوزه‌های معرفتی و مکاتب فکری از محققان انجیل و *deconstruction* گرفته تا محققان مطالعات تطبیقی و فمینیسم گرد آمده است. این کتاب در واقع مکمل شماره ویژه‌ای از مجله *The Translator* (شماره ۲ سال ۲) است که به موضوع ترجمه و جناس اختصاص دارد.

۲- *Translation and Language* (۱۹۸۵ پوند یا ۳۱ دلار) از دهه ۱۹۵۰ تا کنون رابطه میان زبان‌شناسی و ترجمه گاه دوستانه گاه خصمانه بوده است. در این کتاب هر دو جنبه این رابطه بررسی شده است. نویسنده، پترفاست، خدمات زبان‌شناسی به مطالعات ترجمه را توضیح می‌دهد و در عین حال به محدودیتهای شیوه‌های زبان‌شناسان نیز اشاره می‌کند. فاست استژاتیوهای ترجمه را به تفصیل

طبقه‌بندی می‌کند و به بحث درباره‌ی موضوعات همیشگی ترجمه از قبیل تعادل "equivalence" می‌پردازد. علاوه بر این، نویسنده آرای حوزه‌های جدیدتر از جمله زبان‌شناسی متن، جامعه‌شناسی زبان، روان‌شناسی زبان و پراگماتیکز درباره‌ی ترجمه را نیز مورد بحث قرار می‌دهد. از جمله امتیازات این کتاب این است که نویسنده نظریاتی را بحث می‌کند که اصل آنها به زبانهای روسی، آلمانی، فرانسه یا اسپانیایی نوشته شده است. این کتاب با توجه به تنوع و گسترده‌ی موضوعاتی که بحث می‌کند پیشینه خوبی از نظریه ترجمه به دست می‌دهد و برای علاقه‌مندان ترجمه در کلیه سطوح قابل استفاده است.

۳- Translation as a Purposeful Activity (۱۷/۵ پوند یا ۲۸ دلار)

در این کتاب کریستین نورد که یکی از سرشناس‌ترین محققان ترجمه است روشهای نقش‌گرا در مطالعات ترجمه را مورد تحلیل قرار می‌دهد. نورد به زبان ساده اصطلاحات و پیچیدگیهای نظریات مختلف را با ذکر مثالهای متعدد شرح می‌دهد. در مورد هر نظریه، نورد توضیح می‌دهد که آن نظریه چگونه شکل گرفته است، جنبه‌های مهم آن چیست و چگونه از آن نظریه در تربیت مترجم، ترجمه ادبی و ترجمه حضوری می‌توان استفاده کرد و چه انتقاداتی بر آن نظریه وارد است.

۴- Translation and Empire (۱۷/۵ پوند یا ۲۸ دلار)

شاخه‌ای از مطالعات ترجمه که آن را "نظریه ترجمه بعد از استعمار" می‌دانند بر این اعتقاد استوار است که ترجمه غالباً در جهت مقاصد استعماری صورت گرفته است. نویسنده این کتاب، داگلاس رایبسون، بحث خود را با تبیین نظریه ترجمه بعد از استعمار آغاز می‌کند و ضمن بررسی سابقه تاریخی این نظریه، به تحلیل نظریه‌هایی درباره‌ی اهرمهای قدرت می‌پردازد که کم و کیف ترجمه را تعیین می‌کنند. رایبسون همچنین تأثیرات مثبت و منفی اندیشه استعماری بر ترجمه را ارزیابی می‌کند و به نقل انتقاداتی که بر این نوع ترجمه وارد است می‌پردازد. حاصل کار کتابی است بسیار مفید با زبانی ساده و واضح درباره‌ی یکی از پیچیده‌ترین و جنجال‌برانگیزترین موضوعهای مورد بحث در مطالعات ترجمه.

۵- Translation and Literary Criticism (۱۷/۵ پوند یا ۲۸ دلار)

از دیدگاه فلسفه اروپایی و نقد ادبی، ترجمه کلیدی برای گشودن تئوری ادبی بوده است. در این کتاب، نویسنده، مرلین گادس روز، نشان می‌دهد که علاوه بر این، از ترجمه می‌توان به‌عنوان وسیله‌ای در جهت تحلیل و تدریس ادبیات استفاده کرد. او ضمن تحلیل قطعه‌هایی از ترجمه ادبی نشان می‌دهد که ترجمه چگونه جنبه‌های پنهان متن را آشکار می‌کند.

۶- Translation and Gender (۱۷/۵ پوند یا ۲۸ دلار)

۷- Conference Interpreting Explained (۱۸/۵ پوند یا ۳۰ دلار)

● یادى از مترجم فقید مسعود فرزاد

با فرارسیدن سالگرد وفات مترجم گرانقدر و شاعر نامدار زنده یاد مسعود فرزاد، چند سطری برای معرفی وی می‌آوریم.^۱

۱- تهیه‌کننده: عرفان قانمی فرد، دانشجوی زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه کردستان.

شادروان مسعود فرزاد در سال ۱۲۸۵ در شهر زیبای سمنجان دیده به جهان گشود و دوران کودکی اش را در این شهر سپری کرد. سپس والدینش به تهران نقل مکان کردند و وی تحصیلات ابتدایی و متوسطه خود را در مدارس "تریت" و "دارلفنون" و همچنین دوره تحصیل در کالج آمریکایی را در تهران به اتمام رساند. وی در سال ۱۳۰۸، در شمار دانشجویان اعزام به خارج، راهی لندن شد، اما با فوت پدر و لزوم تأمین معاش خانوادگی، اقامتش در اروپا بیشتر از دو سال طول نکشید و تحصیلاتش در دانشکده ادبیات و اقتصاد دانشگاه لندن ناتمام ماند.

بعد از بازگشت به ایران دوره خدمت و وظیفه را در سالهای ۱۳۱۰ و ۱۳۱۱ به پایان رسانید. فرزاد از همان اوان دبیرستان عشق و علاقه‌ای خاص به زبان و ادبیات فارسی داشت و به علت معاشرت با شادروان سعید نفیسی^۱ توانست با بسیاری از دانشمندان و نویسندگان معروف، از جمله صادق هدایت، آشنایی یابد و حتی صادق هدایت تأثیر بسزایی بر افکار فرزاد برجای نهاد. اولین ثمره مصاحبت و همکاری فرزاد با هدایت، کتاب طنزآمیز "وغوغ ساهاب" در سال ۱۳۱۰ بود.

فرزاد در آبان ماه سال ۱۳۲۱ مجدداً به لندن بازگشت و ۲۵ سال در آن دیار ماندگار شد. او ۸ سال با رادیوی انگلستان (BBC) و ۱۷ سال با سفارت ایران (به سمت رایزن فرهنگی و مترجم سفارت) همکاری کرد. آشنایی عمیقی که فرزاد با زبان و ادبیات فارسی و انگلیسی داشت او را قادر ساخت تا برخی از آثار شکسپیر را ترجمه کند. او در طی ۸ سال گویندگی در (BBC) در جهت شناساندن ادب فارسی تلاش بسیار کرد و در حدود ۳۰ نمایشنامه رادیویی را براساس ۵۰ داستان از مثنوی مولوی فراهم آورد و در رادیو اجرا کرد.

فرزاد علاوه بر تحقیق و پژوهش در ادبیات فارسی خود نیز از شاعران خوب ما به شمار می‌رود و چند مجموعه، از جمله کوه تنهایی، بزم درد و ... را منتشر کرد و حتی در سال ۱۳۱۰ به تصحیح انتقادی دیوان حافظ پرداخت و نخستین متن این مجموعه را در سال ۱۳۲۰ به پایان رسانید و این کوشش مستمر ۵۰ ساله در باره دیوان حافظ تا سال ۱۳۵۵ ادامه داشت. شادروان مسعود فرزاد دارای ۳۶ ترجمه - به صورت مقاله و کار تحقیقی - از نویسندگان مختلف می‌باشد که همگی آنها را در مطبوعات به چاپ رسانیده است. از مهمترین ترجمه‌های فرزاد می‌توان به آثار زیر اشاره کرد: ۱- ترجمه موش و گربه عبید زاکانی (به زبان انگلیسی) ۲- ۲- هاملت ۳- رویا در نیمه شب تابستان اثر ویلیام شکسپیر ۴- کوچولین رستم ایرلندی، اثر ویلیام باتلر ییتز. همچنین بعضی از آثار وی به زبان انگلیسی عبارتند از:

1. Woodbine and honey suckle, 1946 (در نقد شکسپیر)
2. The man who thought (شعر به زبان انگلیسی)

روانش شاد و یادش گرامی باد.

۱- مسعود فرزاد برادر خانم استاد نفیسی بود.